

SUITU NOVADA MĀCĪBA

Mācību priekšmeta programmas paraugs

- Ievads
- Mācību priekšmeta mērķis
- Mācību priekšmeta uzdevumi
- Mācību saturs
- Mācību satura apguves secība, apguvei paredzētais laiks
 - 5.klase
 - 6.klase
 - 7.klase
- Mācību sasniegumu vērtēšana
- Mācību satura apguvei izmantojamie mācību līdzekļi un metodes

IEVADS

Suitu novads Latvijā ir īpašs ar izpausmēs daudzveidīgu materiālo un nemateriālo kultūras mantojumu. Spilgtas un vēl joprojām dzīvas ir pašu suitu uzturētas tradīcijas, tāpēc suitu kopienā aktuāls ir jautājums „kā nodrošināt paaudzēs saglabātā suitu kultūras mantojuma ilgtspēju?”

Kopš Latvija 2004.gadā pievienojusies Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas konvencijai par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu, arī valsts līmenī svarīgs ir jautājums, kā sekmēt un nodrošināt Latvijas savdabīgā un lokālajām kultūras izpausmēm bagātīgā nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu (identifikācija, dokumentēšana, pētniecība, saglabāšana, aizsardzība, popularizēšana, vērtības nostiprināšana). Konvencijā uzsvērts, ka nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšana sekmējama ar plašu sabiedrības līdzdalību, kā arī ar formālās un neformālās izglītības palīdzību.

Nemot vērā iepriekš teikto, Alsungas vidusskolas skolotāji sadarbībā ar biedrību „Etniskās kultūras centrs „Suiti”” ir izveidojuši mācību priekšmeta programmu „Suitu novada mācība” (turpmāk tekstā – Programma).

Programmas satura apguve ir paredzēta 5., 6., 7. klasē, katrā klasē 1 stunda nedēļā jeb 35 mācību stundas gadā. Programmas apgūšanai pavisam kopā paredzētas 105 mācību stundas, ko nodrošina teorijas apguve, praktiskā un pētnieciskā darbība (t.sk. mācību projektu izstrāde katra mācību gada ietvaros).

Mācību priekšmets „Suitu novada mācība” zināmā mērā ir saistīts ar tādiem mācību priekšmetiem kā vēsture, ģeogrāfija, vizuālā māksla, mājturība un tehnoloģija, sociālās zinības, latviešu valoda un literatūra, mūzika, tāpēc mācību priekšmetu skolotāji savstarpēji sadarbojas, veidojot starppriekšmetu saikni, iespēju robežās integrējot citos mācību priekšmetos suitu vēstures un kultūras elementus (tradicionālā amatniecība, apģērbs un virtuve).

Novada mācības saturu veido divi galvenie komponenti:

- 1) suitu novada vēsture;
- 2) suitu tradīcijas (mutvārdu tradīcijas, tautas mūzika, gadskārtu ieražas, ģimeņu godi, amatniecība, tradicionālais apģērbs, tradicionālā virtuve).

5.klasē mācību saturs sakārtots tā, lai skolēni iegūst izpratni par suitu novada veidošanās vēsturi dažādos vēsturiskajos laika posmos, izzina suitu kopienai nozīmīgos novadniekus, dzimtas.

6.klasē skolēni lokālās kultūras un tradīciju kontekstā apgūst gadskārtu ieražu nozīmi, gūst suitu tradicionālo svētku un svinamo dienu (Miķeļi, Mārtiņi, Ziemassvētki, Zvaigznes diena, Sveču diena, Meteņi, Pūpolu svētdiena, Lieldienas, Ūsiņi, Vasarsvētki, Jāņi, Zāļu diena Jūrkalnē) sagatavošanas (gaidīšanas) un svinēšanas pieredzi.

7.klasē skolēni iepazīst un apgūst spilgtākos suitu tradīcijas elementus – valodu (izloksni), tradicionālo dziedāšanu, tautas mūzikas instrumentu spēli, tradicionālās rotaļas, dejas un spēles, ģimenes godus (kāzas, kristības, bēres). Apgūst suitu novada tautastērpa darināšanas prasmes. Iepazīst un prot gatavot tradicionālos suitu ēdienus.

MĀCĪBU PRIEKŠMETA MĒRĶIS

Pilnveidot skolēnu izpratni par suitu novada vēsturi un kultūru, par suitu kopienas lomu kultūras mantojuma saglabāšanā mūsdienu situācijā Latvijas un pasaules kontekstā.

MĀCĪBU PRIEKŠMETA UZDEVUMI

Radīt skolēniem iespēju:

5.klasē apzināt suitu novada vēsturi:

- izprast novada izveides 17.gs.;
- iepazīt arhitektūras pieminekļus;
- uzzināt dzimtu un māju likteņus;
- iepazīt ievērojamākos novadniekus;
- pilnveidot izpratni par kultūras mantojumu (nostāsti, teikas).

6.klasē apgūt gadskārtu ieražas:

- uzzināt latviešu tradicionālo svētku nozīmi;
- apgūt un pilnveidot praktiskas iemaņas telpu rotāšanā atbilstoši gadskārtai;
- iepazīties ar svētku svinēšanas paražām un izmaiņām laika gaitā (ticējumi, dziesmas, rotaļas, mīklas);
- veidot izpratni par svētku galdu un apgūt suitu novada raksturīgu ēdienu gatavošanu;
- iepazīt aizsargzīmes, kas lietotas suitu novadā;
- iepazīt tautastērpa gatavošanu un valkāšanu;

7.klasē pilnveidot zināšanas par suitu tradīcijām sadzīvē:

- apzināt dziedāšanas un muzicēšanas tradīcijas agrāk un tagad;
- praktiski apgūt kokles spēles pamatus un burdona dziedāšanas tradīcijas;
- iepazīt suitu novada dialekta īpatnības un pielietot kultūrvēsturiskā mantojuma apgūšanā;
- godi ģimenē (kāzas, kristības, bēres).

MĀCĪBU SATURS

1. Zināšanas un izpratne par suitu novada vēsturi.
 - 1.1. Suitu vēstures posmi un svarīgākie temati.
 - 1.2. Vēstures jēdzienu izpratne un lietošana.
2. Suitu novada vēstures pētīšana un interpretēšana.
 - 2.1. Vēstures avotu un uzziņu literatūras lietošana.
 - 2.2. Viedokļu daudzveidība vēstures skaidrojumos.
3. Sevis kā vēstures procesa dalībnieka apzināšanās.

MĀCĪBU SATURA APGUVES SECĪBA, APGUVI PAREDZĒTAIS LAIKS

Mācību programmas tematiskais plānojums (35 mācību stundas)

Suitu novada vēstures apguvei 5.klasei

Temats un tam atvēlēto stundu skaits	Zināšanas un izpratne	Praktiskā darba prasmes
Suitu novada izveidošana 17.gs. (2 stundas)	Zina suitu novada izveidošanās iemeslus Kurzemes- Zemgales hercogistē.	Prot Latvijas kartē atrast un iezīmēt Kurzemes- Zemgales hercogisti un suitu novadu. Prot analizēt vēsturisku notikumu cēloņus, sekas, novērtēt personu lomu tajos.
Teikas un nostāsti par novadu. (4 stundas)	Zina dažādas teikas un nostāstus par novada vēsturiskām un ģeogrāfiskām vietām.	Prot atrast literatūru skolas, pagasta bibliotēkā, internetā. Gūst pirmās iemaņas, intervējot novada teicējus.
Suitu novada arhitektūras pieminekļi: baznīcas, muižas, pils, pilskalns u.c. (10 stundas)	Zina ievērojamākos objektus Alsungā, Gudeniekos, Jūrkalnē un to rašanās vēsturi.	Prasme salīdzināt, atrast kopīgo un atšķirīgo. Darbs ar karti, informācijas vizualizēšana.
Ievērojamākie novadnieki. Tēmas: <ul style="list-style-type: none">o izglītības darbinieki,o literāti,o mūziķi,o zinātnieki,o sportisti,o lauksaimn. darbinieki,o folkloristi,o mākslinieki. (5 stundas)	Zina, kas ir ievērojami novadnieki (L.Jansone, I.Leimane, P.Upenieks, P.Korāts, J.Poriķis, N.Heņķis u.c.)	Informācijas ieguve no dažādiem informācijas avotiem un uzziņu prezentācija.
Suitu novads XX.gs. Tēmas: <ul style="list-style-type: none">o 1905.g.o 1. pasaules karš,o 1920.- 1940.gadi,o 2.pasaules karš,o pēckara gadi- padomju periods (1945.- 1991.g.),	Zina XX.gs. Latvijas vēstures svarīgākos notikumus saistībā ar suitu novadu. Zina kā tie savā starpā saistīti.	Prot lietot atbilstošus jēdzienus, izprot, ka pastāv atšķirības starp pagātņi, tagadņi, nākotņi.

<p>o atmoda (no1987.g.), Latvijas neatkarības atjaunošana (90.g.- mūsdienas) (6 stundas)</p>		
<p>Dzimtas un to likteņi. Dzīvesstāsti. (3 stundas)</p>	<p>Zina senākās un pazīstamākās dzimtas un vēstures notikumu ietekmi uz to likteņiem.</p>	<p>Apgūst prasmi veidot dzimtas koku.</p>
<p>Projekta darba izstrāde „Mans suitu novads”. (5 stundas)</p>	<p>Izprot suitu novadam raksturīgās iezīmes. Zina, kas ir projekta darbs, tā izstrādes secību un noformēšanu.</p>	<p>Veido pētnieciskās iemaņas. Veido prasmi izvēlēties atbilstošu informāciju. Prot izstrādāt projekta darbu, to prezentēt.</p>

Programmu izveidoja: Alsungas vidusskolas vēstures skolotāja L.Stašaite un ģeogrāfijas skolotāja A.Verbele

Mācību programmas tematiskais plānojums (35 mācību stundas)
Gadskārtu ieražu apguvei 6.klasei

Temats un tam atvēlēto stundu skaits	Zināšanas un izpratne	Praktiskā darba prasmes
Folkloras. Etnogrāfija (3 stundas)	Izprot folkloras, etnogrāfijas jēdzienus. Veicina folkloras elementu izmantošanu skolā un ģimenē svētku organizēšanā.	Prot atrast folkloras materiālus dažādos informācijas avotos. Pasakas. Sakāmvārdi. Ticējumi. Mīklas. Rotaļas.
Latviskie raksti, simboli, to pielietojums suitu novadā . (5 stundas)	Mācās atšķirt latvju rakstus. Izprot zīmju nozīmi dažādu sadzīves priekšmetu, apģērbu rotājumos.	Prot atšķirt svarīgākos latvju zīmju rakstus. Praktiski vēro zīmju pielietojumus ekskursijas laikā novada muzejā.
Suitu tautas tērps. (3 stundas)	Zina suitu tautastērpa rašanās vēsturi. Iepazīstas ar tautastērpa darināšanu. Zina tērpa valkāšanas, glabāšanas tradīcijas.	Mācās atšķirt tautas tērpa daļas: brunči, kreklis, vamzis, jostas, zeķes, aproči, apkakle, saktas, villaines, galvas segas, vīriešu uzvalks, mētelis, svārki, bruslaki, bikses, ratene, goda apavi.
Miķeļi- apjumības. Veļu laiks. (2 stundas)	Zina latviešu tradīciju gadskārtu ritmus. Izprot cilvēku darbošanās veidus atbilstoši gadskārtu svinību rituāliem. Zina Miķeļu reliģisko svētku svarīgumu Alsungas katoļu baznīcā.	Prot tautas dziesmas, ticējumus, rituālus, kas saistīti ar ražas novākšanas svinībām, jumja pārņemšanu mājās. Ievēro veļu laika sākšanos. Mācās mielasta sagatavošanas tradīcijas Miķeļu dienas svinībām. Zina Miķeļu tirgus tradīcijas suitu novadā.
Mārtiņi. (2 stundas)	Zina Mārtiņdienas būtību reliģiskā izpratnē un senlatviešu skatījumā. Saskata, kā šie svētki nonākuši līdz mūsdienām.	Skaidro Mārtiņdienas tradīcijas, pareģojumus. Ievēro ķekatās iešanas tradīcijas. Pielieto Mārtiņdienas svētku ēdienus. Prot Mārtiņdienas svinību rotaļas, tautas dziesmas. Organizē Mārtiņdienas tirgu skolā.
Ziemassvētki. Advente. (5 stundas)	Zina Ziemassvētku, adventes būtību: kristīgās baznīcas izpratnē, senlatviešu skatījumā, mūsdienu svētku svinēšanas pārmantojamībā.	Izskaidro adventes laika būtību, vainaga pīšanas, sveču dedzināšanas rituālu. Skaidro bluķa vilkšanas tradīcijas nozīmīgumu. Izprot Ziemassvētku nozīmi svētku atainošanā. Skaidro ķekatu masku darināšanas, ķekatās iešanas simbolisko nozīmi. Prot Ziemassvētku tautas dziesmas, ticējumus, pareģojumus saistībā ar cilvēku dzīvi.

		Prot rotaļu rituālo pamatu. Mācās izprast Ziemassvētku ēdienu simbolisko nozīmi.
Zvaigznes diena. (1 stunda)	Izprot Zvaigznes dienas būtību kristīgās baznīcas izpratnē un mūsdienu izpratnē, pārmantojot senlatviešu skatījumu.	Izprot Zvaigznes dienas tradīcijas dažādos viedokļus.
Sveču diena. (2 stundas)	Izprot, kā kristīgās baznīcas svētki apvīti ar tradicionāli latviskām ieražām.	Apgūst elementārās iemaņas sveču liešanā. Pārzina ticējumus, pareģojumus, kas jāievēro sveču dienā.
Metēni. (1 stunda)	Zina senlatviešu norādes par Meteņu rašanos.	Pārzina meteņu ticējumu ievērošanas iespējas. Prot Meteņu jautrās izdarības: spēles, rotaļas, jokošanos, braukšanu no kalna. Mācās Meteņu dienas mielasta sagatavošanu.
Liieldienas. Pūpolu svētdiena. (4 stundas)	Izprot Liieldienu būtību gan reliģiskā, gan dabas pārvērtību procesā notiekošo. Radīta dziļāka interese par savas tautas dzīvi un kultūru senatnē. Zina, kā šīs zināšanas izmantot mūsdienās, svinot Liieldienas. Zina Pūpolu svētdienas paražas.	Strādā projektu darbu „Liieldienu grāmata”(grupu darbs). Orientējas literatūras avotos un iepazīstas ar ticējumiem, sakāmvārdiem, mīklām, pasakām. Prot sameklēt Liieldienu tautasdziesmas, tās ilustrēt. Izprot šūpoļu kāršanas un šūpošanās tradīcijas. Pārzina olas simbolisko nozīmi, olu sišana, ripināšana. Iepazīstas ar olu krāsošanas paņēmieniem. Prot veidot telpu rotājumus, pagatavot apsveikumus.
Ūsiņi. (1 stunda)	Zina, kādus darbus uzsākt pavasarī- Ūsiņos. Zina, ka Ūsiņš ir mitoloģiska būtne, kuras skaidrojums ir hipotēžu skaits: lopu patrons, gaismas dievība, bišu dievs, mājas dievs.	Pārzina ticējumus, laika pareģojumus, kas saistīti ar Ūsiņiem. Izprot Ūsiņu nozīmi senlatviešu dzīvē, saista tos ar mūsdienām- suitu novadā.
Ekskursija uz suitu lauku sētu. (2 stundas)	Zina, kā gadskārtu tradīcijas ietekmējušas lauku sētu un tās apkārtni.	Mācās saskaņot novada mācību stundu laikā iegūtās zināšanas lauku sētā.
Vasarsvētki. (1 stunda)	Zina Vasarsvētku būtību.	Prot pielietot Vasarsvētku paražas, ticējumus suitu novadā.
Jāņi. (3 stundas)	Zina, cik stipri Jāņi, Jāņu diena, Zāļu diena, Zāļu vakars balstās uz trīs pamatakmeņiem: Dievs,	Izprot, ka Jāņu dienas raksturīgākā tradīcija ir līgošana. Prot gatavoties Jāņu dienas sagaidīšanai: pin

	Daba, Darbs. Cik daudz ievērots saules kulta un auglības mistērija no tālās pagātnes Jāņu dienas ieražām.	vainagus, pušķo telpas un sētu ar meijām, lasa Jāņu zāles. Prot Jāņu dziesmas, rotaļas, ticējumus, pareģojumus. Izprot, ka Jāņu uguns ir veselību un auglību veicinoša. Raksturo Jāņu mātes, tēva svētku cienastus.
--	---	---

Programmu izveidoja:

Alsungas vidusskolas sākumskolas skolotāja I.Taubere

Mācību programmas tematiskais plānojums (35 mācību stundas)
Suitu etniskās kultūras zināšanu apguvei 7.kl.

Temats un tam atvēlēto stundu skaits	Zināšanas un izpratne	Praktiskā darba prasmes
Pamatjautājumi – kas ir suiti, atšķirības starp Kurzemes novadiem. (1 stunda)	Zina trīs suitu pagastu vienojošo un atšķirīgo, zina atšķirt suitus no citiem novadiem Kurzemē.	Prot saskatīt un raksturot suitiem raksturīgāko (apgērbā/ tautas tērpā, , izrunā/valodā)
Suitu kultūras mantojums – tautastērpi, to darināšana, valkāšana, glabāšana. (3 stundas)	Zina nosaukt suitu tautastērpa detaļas, to praktisko un simbolisko nozīmi, valkāšanas tradīcijas	Iepazīstas ar aušanas tradīcijām, praktiska darbošanās ar stellēm.
Suitu kultūras mantojums – suitu valoda, senie vārdi, personu vārdi, uzvārdi, vietvārdi to veidošanās vēsture, suitu stāsti. (3 stundas)	Zina atšķirt suitu izloksni no citām izloksnēm Latvijā. Prot atšķirt seno vārdu jēgu un nozīmi, apgūst zināšanas par pirmo uzvārdu rašanos suitu novadā.	Stāstu veidošana suitu mēlē, no vecākiem cilvēkiem uzzināt un pierakstīt senos vārdus, tos dokumentēt.
Burdona dziedāšana un senās suitu ziņģes, slavenās suitu priekšdziedātājas (teicējas) (8 stundas)	Zina atšķirt burdona dziedājumu no parastās dziedāšanas, zina nosaukt suitu sievu zelta fondu.	Prot atšķirt saucējas, locītājas un vilcēju uzdevumu, apgūst burdona dziedāšanu, apmeklē slaveno suitu dziedātāju atdusas vietas.
Tautas instrumentu spēle suitos – kokles stabules, dūdas, kokļu meistari un spēlmaņi. (6 stundas)	Zina, kas ir P. Korāts, J. Poriķis, N. Heņķis.	Tradicionālās kokles spēles pamatu apgūšana, N.Heņķa kapa vietas sakopšana.
Suitu tradīcijas – kristības, kāzas, bēres. (6 stundas)	Zina, suitu tradīcijas, veidojas izpratne par tām, to pielietojumu.	Prot atšķirt rituālu saistībā ar pādes dīdīšanu, līgavas pušķošanu, mičošanu, dvieļu apdāvināšanu, naudas mešanu, dvieļu deju.
Suitu gadskārtas – Miķeļdiena, Ziemassvētki, Zvaigznes diena, meteņi, Lieldienas, Jāņi, Zāļu diena Jūrkalnē. (3 stundas)	Zina katras gadskārtas nozīmi, svinību vietu un laiku.	Ķekatu masku darināšana, olu krāsošana ar dabīgām krāsvielām – sūnām, dažādām zālītēm, putraimiem u.c. izejmateriāliem, prot Jāņu vainagus darināt.
Teikas un nostāsti, dzirdēti un pierakstīti suitos. (2 stundas)	Zina izvērtēt teiku un nostāstu bagāto klāstu, kā suitu etniskās kultūras neatņemamu sastāvdaļu un bagātību.	Pārgājiens uz dažām, ar nostāstiem saistītām, vietām – Ziedleju (Žīdleju), Kauliņupi, Dižgabalkalnu.
Caur suitiem ejot – publikācijas un grāmatas par suitiem. (3 stundas)	Zina, kādas grāmatas un raksti no sendienām līdz mūsu dienām vēsta par mūsu suitu zemīti.	Ekskursija par P. Upenieka grāmatas „Balandnieki” varoņu pēdām.

Programmu sastādīja etnogrāfiskā ansambļa „Suitu sievas” vadītāja Ilga Leimane

MĀCĪBU SATURA APGUVEI IZMANTOJAMIE MĀCĪBU LĪDZEKĻI UN METODES

Mācību līdzekļi

Mācību satura apguvei izmantojamā literatūra skatāma Pētera Upenieka grāmatā „Balandnieki”, Janīnas Kursītes grāmatās „Suitu identitāte”, „Neakadēmiskā latviešu valodas vārdnīca jeb novadu vārdene”, Daces Nastevičas grāmatā „Dziesminiece Veronika Porziņģe”, etnogrāfiskā brīvdabas muzeja izdevumā „Suitu pūrs”, J.Šperliņa grāmatā „Senās suitu kāzas un ķekatas”, izdevumā „Novadu tērpi”(otrā burtnīcā), Mirdza Slavass grāmatā „Latviešu rakstainie cimdi”, izdevumos „Latviešu tautas tērpi” un „Latvju raksti”, tradīciju burtnīcā „Suitu stāsti”, interneta mājaslapā www.suitunovads.lv, periodiskos izdevumos „Suitu vēstis”, „Bandava”, „Alsungas ziņas”.

Mācību metodes

Stāstījums(izklāsts, lekcija), intervija, izpēte (izzināšana), darbs ar tekstu, āra nodarbības, praktiskie darbi, vizualizēšana un demonstrējumi, praktiskais darbs, mācību ekskursijas, muzeja apmeklējums, projekta izstrāde un prezentēšana u.c.